

Bramen, brandnetels en poepen in een melkpak

Mariët Meester trok als twintiger rond in een zelfgemaakt woonwagentje. Geld had ze toen niet, en nog steeds leeft ze met haar man van een minimum. Toch voelt de schrijver zich vrij: 'Wij maken keuzes met de mindset van rijke mensen'.

interview **Iris Pronk** foto's **Patrick Post**

woonkamer is warmgestookt, fris geschilderd en buitenge- woon smaakvol ingericht, met een strakke designbank en een grote glazen ta-

fel. Kunst aan de muur, een gevulde boekenkast. Aan niets is te zien dat de twee bewoners van deze sociale huurwoning, op drie hoog in Amsterdam, samen leven van één minimuminkomen. Dat ze hun leven vormgeven met opmerkelijk weinig geld, niet tijdelijk, maar al 45 jaar.

Eén van die bewoners is schrijver Mariët Meester (66), de andere haar man Jaap de Ruig, beeldend kunstenaar. Hij is niet aanwezig bij het gesprek, maar hij drukte zijn stempel op veel voorwerpen in de kamer: de stoelen (gevonden op straat, zelf geschilderd), de designbank (een zoveelstehandsje, zelf opgeknapt), de boekenkast (opgepimpte Ikea), de eettafel (glasplaat gekocht in een bouwmarkt, de poten zijn eraan gelast door een vriend).

En kijk, zegt Meester, wijzend op een kunstzinnige aardewerken waterkan. "Twee euro vijftig in de kringloopwinkel. Er was een scherf af, maar sinds Jaap 'm heeft gerepareerd, zie je er niks meer van." En inderdaad: puntgaaf.

"Wij houden meer van maken dan van kopen", vertelt ze bij een kop thee. Dat is geen losse opmerking, maar een diep doorleefd credo, blijkt uit haar zojuist verschenen memoir *Een vrij leven*. Daarin beschrijft Meester hoe zij en haar man, kunstacademiestudenten, in de jaren tachtig rondtrokken in een zelfgetimmerd woonwagentje ter grootte van een tweepersoonsbed, door Frankrijk en Nederland. Niet voor een korte vakantie, maar jarenlang.

Daarna woonden zij, dertigers inmiddels, vier jaar in een salonwagen in de buurt van Breukelen. De volgende stap in hun alternatieve 'wooncarrière' was anti-kraak in Amsterdam, waarna ze uiteindelijk in deze huurwoning van 55 vierkante meter belandden.

Vrijheid betekent voor hen doen wat ze echt waardevol vinden: kunst maken, schrijven en reizen. Dit alles op een zo duurzaam mogelijke manier, want Meester

OVER DE SCHRIJVER

Mariët Meester (1958) groeide op in de gevangenskolonie Veenhuizen, waar haar vader hoofd van de School met de Bijbel was. Over haar jeugd in dit gesloten dorp schreef ze *Koloniekind* (2022).

Meester studeerde af aan de Groningse kunstacademie Minerva; onderdeel van haar afstudeerproject was het eerste jaar van haar reis met een zelfgebouwd woonwagentje (samen met haar vriend Jaap de Ruig).

In 1990 debuteerde ze als schrijver met de roman *Sevillana*. In totaal schreef ze zestien boeken, fictie en non-fictie, waaronder *De verdwaalde nomade* (reisverhalen, 2000) en *Sla een spijker in mijn hart. Roemeen- se Roma na de revolutie* (2006).

en haar man zijn zeer met het klimaat begaan. Het betekent ook: niet beperkt worden door nutteloze (financiële) verplichtingen, niet vastzitten aan kantoortijden, of al te veel bezit. Of aan kinderen, niet vanwege de verantwoordelijkheden die daarbij komen kijken, maar de behoefte was er gewoonweg niet.

Maar vrijheid is ook keihard werken, survivallen kost veel tijd, zo laat Meester zien in *Een vrij leven*.

In hun nomadische jaren waren ze grotendeels zelfvoorzienend. Als Meester en haar geliefde toch een klein beetje geld hadden, dan ging dat op aan de hoefsmid voor hun paarden. Het eerste tuig maakten ze van plastic touwtjes en een oude fietsband. Ze fixten zelf het lekkende dak van hun wagentje, de vuilnishoop was hun 'gratis warenhuis'. Douchen deden ze zelden, eten moesten ze bij elkaar scharrelen.

Op jullie menu stonden bramen, appels uit een verwaarloosde boomgaard, onderweg gebietst eten. En veel gekookte brandnetels.

"Oh ja, die eten we nog steeds, brandnetelsoep is erg lekker. Ik vind het fantastisch dat brandnetels overal staan, zelfs hier in de stad. De reden is minder leuk, het komt door het stikstofprobleem, daardoor gedijen bramen en brandnetels."

Het zwerversbestaan klinkt romantisch, maar is ook rauw. Je moest poepen in een melkpak en je tampon verwisselen onder een vrachtwagen.

"Ik wil laten zien dat vrijheid niet makkelijk is. Dat vrijheid bevochten moet worden. Veel mensen dromen ervan, ze doen het niet, maar ze dromen erover. Maar je moet het wel kunnen. Het leven kan niet én autonoom én comfortabel zijn. Het helpt wel als je allebei kunstenaar bent, ja, als je veel zelf kunt maken."

"Ik hoop dat ik met mijn verhaal jonge mensen kan inspireren. Zij staan nu op een kruispunt en moeten beslissen welke kant ze opgaan. Dat is heel erg moeilijk, dat vond ik vroeger ook, ik zie mijn neven en nichten ermee worstelen."

Jullie gingen – met jullie woonwagentje en niet-materiële levensstijl – tegen de stroom in. Daarmee oogstten jullie soms afkeuring.

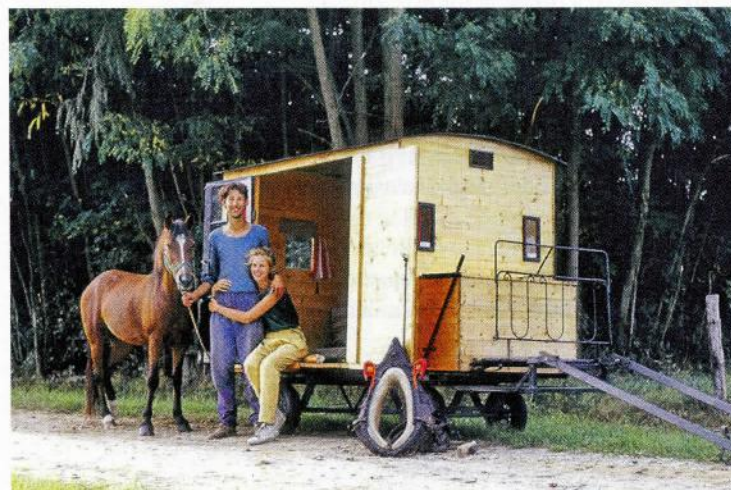
"Dat was heel moeilijk, ja. We kwamen onderweg aardige mensen tegen, maar ook mensen die bang voor

Foto's uit
het boek
van Mariët
Meester.

Het leven kan niet én autonoom én comfortabel zijn

ons waren en ons behandelden als paria's. Ze dachten dat we ze wilden bestellen, dat was heel gek om te merken. Ook van sommige vrienden en familie in Nederland kregen we negatieve reacties. Ik heb nooit begrepen waarom.

“Wij waren superidealistisch, we streefden naar een betere wereld en vonden dat we zelf het goede voorbeeld moesten geven door de aarde zo min mogelijk te belasten. Dat vonden we niet meer dan logisch.”

Het waren de jaren tachtig, die veel lijken op deze tijd, schrijf je in je boek.

“Ja, toen ik mijn oude dagboeken doornam, viel me op hoeveel dezelfde onderwerpen ik daarin tegenkwam: ontbossing, veranderend klimaat, te veel vee, boeren die daar niks van willen weten, vervuild drinkwater. Mensen waren aan het hamsteren, ze spraken allemaal over de mogelijkheid van een Derde Wereldoorlog.

“Misschien paste onze manier van leven niet in de tijdgeest; sommige mensen namen ons bijvoorbeeld kwalijk dat we geen uitkering aanvroegen, zoals gebruikelijk was in de jaren tachtig. Alsof we daarmee hun keuze om dat wél te doen aanvielen.”

Je oma zei: ‘Jullie kunnen toch niet eeuwig blijven luieren?’ En een vriendin vroeg: ‘Verveel je je niet?’ Terwijl overleven zonder geld een dagtaak is.

“Maar later zeiden sommige mensen: ‘Ik heb jullie toen veroordeeld, maar ik had geen gelijk’. Dat vind ik wel mooi. De hele mentaliteit in Nederland is veranderd, mensen zien nu wel in dat je de aarde vervuult als je op een bepaalde manier leeft, en dat de keuzes die wij toen maakten, zo gek nog niet waren.

“Misschien was dit een van de redenen waarom ik dit boek wilde schrijven, dat ik wilde laten zien: ik deed dat toen lekker al, in een tijd waarin het woord ‘duurzaamheid’ nog geen gemeengoed was. Misschien niet zo fraai van mij, haha.”

Om een beetje op te scheppen? Jullie waren pioniers.

“Ja, mensen vonden ons maar raar. Op een gegeven moment, dat heeft heel erg lang geduurd, zijn we gezwicht voor een autootje. En verdorie, iedereen werd >>

>> ineens veel aardiger voor ons. Want dat was een bevestiging van hun keuzes. De boer van het terrein waar op onze woonwagen staat, die werd aardiger. Mijn broer, autoliefhebber, vond het ook ontzettend leuk dat wij een auto hadden.

“Ik denk dat mensen heel bang zijn dat een ander zijn normen aan hen op wil leggen. Bij mijn keuzes denken ze misschien: ‘die zijn wel goed, maar ik doe het zelf anders, en zij wil vast ethisch boven mij staan’.”

Is dat ook zo?

“Nee natuurlijk niet. Ik denk nooit: ik ben beter. Ik heb immers een auto, geen rijbewijs trouwens. Jaap rijdt, maar ik ben ook gewoon een opportunist. Vrij zijn betekent voor mij ook: geen dogma’s.”

Je vond die negatieve oordelen vroeger vervelend, maar zwichtte niet voor de groepsdruk. Hoe komt dat?

“Door een paar dingen, opvoeding ten eerste: ik leerde van mijn ouders dat originaliteit belangrijker is dan met de massa meegaan. Ik leerde: originaliteit is goed, dat moet je nastreven. Zij maakten van alles zelf, ik ook, ik maakte mijn eigen kleren toen ik op school zat. Dat vond ik mooi, daar genoot ik van.

“Het tweede is humor: veel situaties zijn absurd, erom lachen is een soort overlevingsstrategie. En je ontmoet toch regelmatig geestverwanten, dat geeft je het gevoel dat je niet gek bent. Franse vrienden van ons hebben geiten, maar in hun geitenstal staat ook een boekenkast. Als ze even geen zin hebben om te melken, gaan ze zitten lezen. Dat is toch prachtig?

“En ik put ook inspiratie uit boeken, bijvoorbeeld van Jason Hickel, *Minder is meer, hoe degrowth de wereld zal redden*. Of van Erich Fromm, *Een kwestie van hebben of zijn. Naar een nieuwe levensoriëntatie in de consumptie-maatschappij*. Dat is al uit 1976. Hij gaf een soort theoretische onderbouwing van onze levenswijze.”

Wat heb je van Fromm geleerd?

“Nou, eigenlijk een soort bevestiging van wat we al wisten: *zijn* is beter dan *hebben*, want als je wilt hebben, dan heb je nooit genoeg. Dat zie je toch aan rijke mensen? Ja jemig, hoeveel auto’s heb je nodig? Dan moet er weer een Ferrari of een Maserati bij komen of zo. Ik begrijp dat gewoon echt niet.”

Zit de zwerflust misschien ook in je genen? Je vader van 96 reisde afgelopen zomer nog door Nederland met zijn camper.

“Ja een klein beetje wel, je imiteert natuurlijk ook. Omdat mijn vader schoolmeester was, hadden we lange schoolvakanties, we gingen weg op de eerste dag en kwamen pas terug op de laatste. We trokken rond met een tent, elk jaar in een ander land. Als we in het autootje de straat uit reden, begon hij al te zingen, dan was hij het meest gelukkig. Maar mijn broers zijn helemaal niet reislustig geworden, die zijn het bedrijfsleven ingegaan.”

Heb je weleens spijt gehad? Gewenst dat je op dat kruispunt een andere weg in was geslagen, naar een ‘gewoner’ leven?

“Nee, dit moest zo zijn. Ik ben aanvankelijk Jaap gevolgd, hij was vertrokken uit Nederland, op zoek naar een ander leven. Een vriendin van mij zei indertijd dat

Vrij zijn betekent voor mij ook: geen dogma's

ik erg 'Japeriaans' was geworden. Dat was ook wel zo. Maar hoe vaak vind je een zielsverwant?

"We hebben het best moeilijk gehad, samen in dat woonwagentje. Kijk, zo groot was het." Meester loopt naar de achterkamer, waar een kleed van bescheiden omgang ligt.

In het eerste wagentje konden jullie niet eens staan.

"Nee, haha. Maar we hadden ook veel lol. Toen we zeven jaar samen waren, zouden we gaan beslissen of we bij elkaar zouden blijven. Ik zei: 'Ik schrijf een boek en dat noem ik *Zeven jaar stront*'. Vervolgens gingen we elkaar een dag lang plus- en minpunten geven voor elk gedrag. Daar moesten we dan weer erg om lachen. En inmiddels hebben we zo'n lang gedeeld leven.

"Met een andere partner was ik vast ook gaan schrijven, al is het de vraag of ik dan wel iets te vertellen had gehad. Ik heb een gelukkige, harmonieuze jeugd gehad, en door de daaropvolgende tien jaar heb ik mezelf een verhaal en een verleden gegeven. Ik heb zoveel geleerd onderweg: hoe je voor dieren moet zorgen, welke planten je kunt eten, hoe mensen zijn, observeren, luisteren.

"Het heeft mijn werk erg beïnvloed: ik schrijf graag over overlevers, mensen die in een lastige situatie leven en er toch wat van maken. Nee, die er méér van maken."

Inmiddels leven jullie alweer decennia in een gewoon huis. Hoe vormend was die woonwagenperiode?

"Heel vormend. Wij proberen nog steeds alert te leven. Zijn er dreigingen, wat voor keuzes maak je, wat voor voedsel koop je? We doen voorzichtig met geld. We houden er altijd rekening mee dat er iets kan gebeuren, oorlog, rampspoed. We leven een beetje als een militair, alsof het leven survivals is."

Volgens Navo-baas Mark Rutte moeten we een noodpakket in huis hebben, voorbereid zijn op oorlog. Zijn jullie weerbaarder dan de meeste mensen?

"Dat weet ik niet. Maar wij hebben al zeker tien jaar een jerrycan met water op het balkon staan, we hebben

een gastankje om op te koken. Vijf jaar geleden werd ontdekt dat in dit huis nog loden waterleidingen zaten, toen hebben we een waterfilter gekocht, hij kostte driehonderd euro. Die kan zelfs slootwater drinkbaar maken, dat is zo fijn. Het is niet zo dat we aan het preppen zijn, maar wij zijn gewoon altijd alert. Dat is een survivalmodus die in ons zit, dankzij die tien jaar rondreizen."

Over een halfjaar ben je 67, dan krijg je AOW. Komt dan, voor het eerst van je leven, het geld makkelijk binnen?

"Ja, fantastisch hè? Dat lijkt me heerlijk, ik verheug me erop, ik moet nog bedenken wat ik met dat geld ga doen. Nee, ik heb geen bucketlist, we hebben altijd gedaan wat we wilden. Al zou ik nog wel een keer voor een langere tijd naar Costa Rica willen, een jaar of zo, maar dat kan nu niet vanwege onze ouders, die erg oud zijn.

"Nu leven we van een minimuminkomen, zo noemen mensen het, maar ik vind het voldoende. We hebben niet veel nodig. Eten kopen we bij Eko Plaza, dat is een heel dure winkel, ja, maar vooral als je er koekjes en chips en zo koopt, voorverpakte producten. Wij kopen alleen de basisproducten, zoals rijst en pasta, je koopt telkens een pot en levert de oude in. En eens in de week halen we een papieren zak op vol groente en fruit, zonder plastic eromheen. Daar word ik helemaal blij van, kijken wat erin zit."

Heb je niet het gevoel: we eten en leven wel érg sober?

"Ik wil het niet mooier maken dan het is, ik heb ook weleens wakker gelegen van geld. Maar het rare was: als we dan op reis wilden, dan gingen we gewoon weg. Je moet altijd wel een beetje spaargeld overhouden, vijfduizend euro minimaal.

"Eigenlijk hebben we altijd keuzes gemaakt met de mindset van iemand die rijk is. Snap je? Vanuit een gevoel: ik kan kiezen wat ik wil. Vanuit een zekere overvloed, inderdaad. Onze manier van leven is niet afgedwongen hè, het is geen afgedwongen armoede. Met onze intelligentie hadden we ook best naar de universiteit kunnen gaan, een carrière in de wetenschap kunnen maken, maar dit leven is altijd onze keuze geweest. Dat is het grote verschil." <<

Mariët Meester Een vrij leven

Een radicale zoektocht naar een onafhankelijk bestaan - zonder de aarde te belasten
De Arbeiderspers;
304 blz. € 24,99